
Joan II de Castella: un rei de ploma i paper (part II)

Autor: Ivan Giménez

Data de publicació: 21-07-2019

Segona part de l'article 'Joan II: un rei de ploma i paper' de l'Ivan Giménez.

Ja fa uns anys vàrem presentar l'article anomenat Joan II de Castella: un rei de ploma i paper[1], on es posaven de manifest les diverses similituds entre Joan II de Castella i Joan II de Catalunya. Al cap d'uns mesos, en la mateixa línia d'investigació, aportàvem una dada on el cronista del regne navarrès Francisco de Aleson, a la seva obra Anales de Navarra[2], editada l'any 1709, confon Joan II de Catalunya amb el seu homònim castellà. Realitzada la comparativa dels dos sobirans, i a l'espera d'aportar més proves per reforçar aquest possible desdoblament, l'estudi present es centrarà en la descendència d'ambdós monarques.

BLOC 1: Unions matrimonials i descendència de Joan II de Castella i de Joan II de Catalunya

Encetarem fent recordatori de quan es casaren cadascun d'aquests reis, amb qui, i quina descendència tingueren:

Tots dos monarques es casaren per primera vegada l'any 1420. Joan II de Castella ho féu amb la seva cosina germana Maria d'Aragó, filla de Ferran I de Catalunya. El sobirà de Catalunya i Aragó ho feu amb Blanca I de Navarra, filla de Carles III de Navarra. Curiosament, la reina Blanca en un primer matrimoni fou esposada amb Martí el Jove, fill de Martí l'Humà, l'últim rei de la branca del casal de Barcelona.

Així, veiem que del primer matrimoni de Joan de Castella amb Maria en naixeren quatre fills, tres de sexe femení i un de masculí. En posar en paral·lel la descendència de Joan de Catalunya i Blanca de Navarra, s'observa que també tenen quatre fills, i també tres de sexe femení i un de masculí. Amb la dada remarcable que tant Elionor de Castella com Joana d'Aragó neixen l'any 1422 i moren el mateix dia 22 d'agost de 1425, una dada que parla per si mateixa.

A la banda castellana, l'únic fill que sobreviurà als seus progenitors serà Enric IV de Castella anomenat El Impotente.

En primeres núpcies esposà Blanca II de Navarra, filla de Joan II de Catalunya i Blanca I. D'aquest enllaç no hi hagué descendència, el matrimoni fou anul·lat i en segona instància Enric IV es casà amb Joana de Portugal, filla del rei lusità Eduard I. D'aquesta segona unió, només en nasqué Joana dita la Beltraneja, la qual no procreà i d'aquesta manera posà fi a la línia del primer matrimoni entre Joan II de Castella i la seva cosina germana Maria d'Aragó.

Pel que fa a la progènie de Joan II de Catalunya amb Blanca I de Navarra, el primogènit fou el desafortunat Carles de Viana, que es casà amb Agnès de Cleves, de qui no tingué successió. Sí que se li atribueixen diversos fills il·legítims.

La segona germana de Carles, Blanca II de Navarra, fou casada amb Enric IV El Impotent, i com ja hem vist, la unió conjugal s'anul·là per manca de descendència. Blanca II traspassà a l'edat de 40 anys confinada al castell de Montcada.

Elionor I de Navarra, personatge cabdal en tot aquest possible entramat de desdoblaments, com veurem més endavant, es casà amb Gastó IV de Foix amb qui tingué deu fills. La descendència d'aquest matrimoni és prou coneguda. Per comoditat extraurem la informació de la viquipèdia i l'exposem tot seguit:

- l'infant Gastó de Foix (1444-1470), príncep de Viana, vescomte de Castellbó, lloctinent general de Navarra (1469), es casà amb la princesa Magdalena d'Orleans. Els seus fills esdevindran reis de Navarra, i els seus descendents reis de França. Foren fills seus:

- Francesc Febus (1466 - 1483), rei de Navarra;

- Caterina de Navarra (1470 - 1517), reina de Navarra.

- l'infant Pere de Foix (7 de febrer de 1449-10 d'agost de 1490), bisbe de Vannes, arquebisbe d'Arle i cardenal (1476)

- l'infant Joan de Foix-Étampes (1450-1500), vescomte de Narbona i comte d'Étampes, pare de Germana de Foix, esposa de Ferran el Catòlic

- la infanta Maria de Foix o Maria de Navarra (1452-1497), casada el 1465 amb Guillem, VIII marquès de Montferrat

- l'infant Jaume de Foix (1455-1500), comte de Montfort

- la infanta Joana de Foix (1454-1476), casada el 1469 amb el comte Joan V d'Armanyol

- la infanta Margarida de Foix (1458-1486), casada el 27 de juny de 1471 amb el duc Francesc II de Bretanya, mare d'Anna de Bretanya

- la infanta Caterina de Foix (vers 1460-vers 1494), casada el 1469 amb Gastó II de Foix-Candale, comte de Candale i de Bénauges, pares d'Anna de Candale, reina d'Hongria

- la infanta Isabel de Foix (vers 1462, morta jove)

- la infanta Elionor de Foix (vers 1466, morta jove)

Comprovem, doncs, com Elionor I de Navarra, filla de Joan II de Catalunya i Blanca I de Navarra, serà l'única dels vuit descendents dels primers matrimonis respectius de Joan II de Castella i de Joan II de Catalunya i Aragó que tindrà continuïtat generacional.

Fixem-nos ara amb la descendència d'ambdós reis, el català i el castellà, pel que fa als seus segons matrimonis:

Tant Joan II de Castella com Joan II de Catalunya, que ja havien coincidit casant-se en primeres núpcies l'any 1420 i tenint el mateix nombre de fills (4) —que foren tres noies i un noi en ambdós casos—, ara, un cop vidus, tornen a coincidir: tots dos prenen segona esposa l'any 1447. Però no només coincideixen en això: de la segona esposa tant l'un com l'altre tindran dos fills, un de sexe femení i un de sexe masculí. Alhora, com ja passava entre Enric IV i Blanca II, de bell nou un fill de Joan II de Catalunya (Ferran) es casa amb una filla de Joan II de Castella (Isabel). Però ara, de la unió matrimonial entre els famosos Reis Catòlics sí que hi haurà descendència. Vist tot plegat, però, si la comparativa entre Joan II de Castella i Joan II de Catalunya suggereix que el primer podria ser un desdoblament del segon perquè

són el mateix personatge, d'això se'n deriva que els Reis Catòlics eren germans? Aquesta és una qüestió que abordarem en les últimes línies del present treball.

BLOC 2: Demostració del possible patró numèric

Des de l'INH defensem que hi ha hagut una més que probable reescriptura de la història de Catalunya. En aquesta reelaboració històrica, personatges i fites catalanes han esdevingut de cop i volta d'altres nacions. En Colom, tal com s'anomena el descobridor d'Amèrica a les seves notes autògrafes, ens l'han fet passar per un Colombo genovès. L'Hernán Cortès passa per extremeny. I així hi podríem anar sumant tot un seguit de figures sospitoses de ser catalans desdoblats en d'altres persones de nacionalitats diferents.

Però si això és així, i al llarg dels segles s'han desdoblats nissagues familiars, o fins i tot branques reials senceres, com ho han pogut fer sense perdre's pel camí? Una possibilitat que ens atrevim a suggerir vindria donada per la utilització d'uns patrons numèrics a l'hora d'establir la naixença i la defunció de molts personatges i nissagues històriques.

D'entrada, disposem d'alguns exemples que ja han estat presentats al web:

<https://www.inh.cat/articles/Coincidencies-numeriques-entre-Cristobal-Colon-genoves-i-Joan-Colom-i-Bertran-barceloni->

<https://www.inh.cat/articles/Hernan-Cortes-%3Cem%3Ehidalgo%3C-em%3E-extremeny-o-descendent-de-sang-reial-catalana->

<https://www.inh.cat/articles/Pere-el-Gran-fou-rei-de-Xipre-i-de-Jerusalem->

A través d'aquests casos resta prou clara la possible subjecció de dades biogràfiques de personatges cabdals a un patró numèric que afectaria nombrosos protagonistes de l'era medieval i la moderna. Resulta de congruència elemental, per tant, plantejar-nos la comparació de les dades de naixença i defunció entre els presumptes descendents de Joan II de Castella i els de Joan II de Catalunya.

BLOC 3: Curiositats numèriques

Joan II de Castella fou fill d'Enric III, anomenat el Doliente, i Caterina de Lancaster. Alhora fou germà de Maria, casada amb el seu cosí Alfons el Magnànim. També fou germà de Catalina de Castella, esposada amb Enric d'Aragó, germà del Magnànim. És a dir, com es pot observar, tots tres germans (Joan, Maria i Catalina de Castella) són units matrimonialment amb cosins germans (Maria, Alfons i Enric, dits "d'Aragó"). Aquesta dada és molt rellevant, ja que si allò que es pretén és crear una nissaga inventada, ¿què millor que unir matrimonialment cosins sobre el paper per, d'aquesta manera, tallar generacionalment les dues branques familiars i així estar en disposició de posar punt i final a l'arbre genealògic sense masses complicacions?

A continuació ens centrem en les anunciades curiositats numèriques. Així, observarem que de la suma de l'any de la defunció d'Alfons el Magnànim (58) al del seu naixement (1396),

n'obtenim l'any de la mort del seu cosí i cunyat Joan II de Castella. Això podria significar que la trajectòria vital d'Alfons el Magnànim fou en realitat la de Joan II de Castella?

Amb aquest interrogant encetem la següent comparativa, ara entre Joan II de Castella i el seu fill Enric IV.

En aquest cas hem realitzat una suma creuada als anys de naixença d'ambdós personatges amb les dates de defunció. Com a resultat ens dona, curiosament, 1479, l'any de la mort del rei Joan II de Catalunya.

Fins aquí hem relacionat Alfons el Magnànim amb el seu cosí Joan II de Castella. I alhora Joan II de Catalunya amb Joan II de Castella i el seu fill Enric IV. Aquest últim és l'únic supervivent, recordem-ho, del primer matrimoni de Joan II de Castella, i passà a la història com a Enric IV l'Impotent. Doncs bé, ara hem de cercar un personatge entre la reialesa peninsular amb qui tingui una relació numèrica. I el trobarem en el rei Alfons V de Portugal, dit l'Africà.

L'any 1431 neix Alfons V de Portugal. Si restem 1425 —l'any de naixença d'Enric IV de Castella— ens surten set anys de diferència a l'hora de néixer. Fem la mateixa operació amb les dates de defunció: a 1482 (mort d'Alfons V de Portugal) li restem 1474 (any de traspàs d'Enric IV de Castella), i ens tornen a sortir set anys de diferència entre les

morts respectives. És a dir, Alfons V de Portugal està desplaçat a l'hora de néixer i de traspasar 7 anys exactes respecte a Enric IV de Castella.

De forma addicional a la relació numèrica entre Alfons V de Portugal i Enric IV de Castella aportem una dada trobada fa uns anys, on el cronista oficial de sa majestat confon el nom d'Enric amb el d'Alfons:

<https://www.inh.cat/articles/Enric-IV-de-Castella-un-apunt>

En síntesi, doncs, podem dir que de la descendència del primer matrimoni de Joan II de Castella constatem com les tres noies, Caterina, Elionor i Maria, traspassen en edat prematura, i l'únic noi i hereu, Enric IV de Castella, sembla una figura numèricament paral·lela a Alfons V de Portugal, amb qui fins i tot un reial cronista l'arriba a confondre.

A continuació reprenem la comparativa entre els descendents del segon matrimoni de Joan II de Castella i Isabel de Portugal i els de Joan II de Catalunya amb Joana Enríquez.

Comencem amb l'infant Alfons de Castella i Ferran II de Catalunya, el Rei Catòlic. Novament és possible d'establir una relació entre les dates de naixença i de defunció dels dos prínceps.

En efecte: el resultat de sumar l'any de traspàs de Ferran el Catòlic (16) amb el seu any de naixença (1452) dóna com a resultat el 1468, data de defunció d'Alfons, entronitzat rei de Castella a la farsa d'Àvila (1465) pels opositors al seu germanastre Enric IV. Curiosament, a Catalunya, en aquella dècada de guerra civil (1462-1472), també s'escollien reis que la història ha anomenat "intrusos" per oposar-los a Joan II. És d'allò més sorprenent com tot aquest trencaclosques va encaixant.

Abans d'entrar en la relació numèrica d'Isabel la Catòlica volem parar atenció a una referència molt significativa:

"Por otra parte se conoce, que los últimos años de la Crónica [La crònica de Joan II de Castella] están ordenados muy posteriormente: á lo ménos se cuentan en ellos sucesos que en ningun modo pueden referirse al tiempo en que se suponen escritos. Tal es en el cap.2. del año cinquenta y uno [1451]referir a la Princesa Doña Isabel [Isabel la Catòlica]como ya Reyna, pues no lo fué hasta que decidia por la batalla de Toro á su favor la suerte del Reyno de Castilla en 1476, ocupó pacíficamente el trono contra las pretensiones de su sobrina la Infanta Doña Juana..."[3]

La cita és extreta de la crònica del monarca castellà Joan II. Hom pot llegir com ens estan situant la infanta Isabel com a reina de Castella l'any 1451, en teoria, l'any de la seva naixença. Agafem-nos al peu de la lletra la dada errònia en aparença i prenem l'any 1451 no pas com la data de naixement d'Isabel, sinó com al seu primer any de regnat. Quina operació hem de fer, aquí? La història diu que la reina Isabel la Catòlica començà a regnar a l'edat de 25 anys. L'únic que hem de fer és restar 25 anys a l'any 1451 i veure què succeeix.

Com ja dèiem al principi en llistar la seva descendència, una de les peces cabdals d'aquest gran trencaclosques és Elionor I de Navarra, filla de Joan II de Catalunya amb Blanca I de Navarra.

Abans de parar esment a l'última descendent del català Joan II, la infanta Joana de Catalunya-Aragó (1454-1517), la germana de Ferran el Catòlic, fem un resum de tot plegat.

Si Joan II de Catalunya i Joan II de Castella foren el mateix personatge, hauríem d'anar reduint l'arbre genealògic. Les tres presumptes filles del primer matrimoni del rei castellà moren en la infantesa, de manera que no tenen cap transcendència històrica i fan la sensació de ser un reflex documental de les seves equivalents catalanes. I Enric IV de Castella podríem pensar que és l'equivalent de Carles de Viana, però està relacionat numèricament amb Alfons V de Portugal. En tot cas, la descendència d'Enric IV es limita a Joana la Beltraneja, que extingeix la línia. Com si no hagués existit mai, d'alguna manera.

BLOC 4: Conclusions

En conclusió, del primer matrimoni d'ambdós monarques la successió quedaria de la següent manera:

-
- Carles (1421 – 1461)
 - Joana/Elionor (1423 – 1425)
 - Blanca (1424 – 1464)
 - Elionor/Isabel (1426 – 1479)

Del segon matrimoni:

- Ferran/Alfons (1452 – 1468)
- Joana (1454 – 1517)

Arribem al punt on toca desxifrar aquella pregunta capciosa: Els Reis Catòlics eren germans? Si Joan II de Catalunya i Joan II de Castella són el mateix personatge, sembla que forçosament hauria de ser així.

Per mirar d'escatir-ho, recordem momentàniament la relació numèrica entre Alfons el Magnànim (1396-1458) amb Joan II de Castella (1404-1454). La suma de l'any 58 en què mor Alfons amb el seu any de naixença (1396) donava com a resultat 1454, el de la mort del rei castellà. Aleshores, interpretarem que la pretesa història de Joan II de Castella correspon en part a la d'Alfons el Magnànim.

Alfons el Magnànim es casà amb la seva cosina Maria de Castella, amb qui no tingué descendència. Però si que tingué diversos fills amb la seva amistançada Giral dona de Carlino, entre els quals Ferran I de Nàpols, legitimat pel seu propi pare. Podria ser aquest Ferran el nostre Rei Catòlic?

Ara és quan Joana, la filla petita de Joan II de Catalunya que ens faltava per mirar, pren rellevància en tot aquest entramat. La història diu que Isabel la Catòlica es casà amb el seu cosí Ferran. Igualment, Joana es casà amb el seu cosí Ferran, rei de Nàpols. També ens relaten que Ferran i Isabel, els Reis Catòlics, tingueren entre d'altres la infanta Joana, dita la Boja, nascuda l'any 1479. Ferran I de Nàpols amb la seva esposa Joana també tindran una filla anomenada Joana, i vet aquí, nascuda també el mateix any 1479. I recordem, la història ens descriu una Isabel la Catòlica consolidant el seu regnat l'any 1476 —després de vèncer a la batalla de Toro— a l'edat de 25 anys. Joana de Catalunya i Aragó, en aquesta reconstrucció de la història, també començaria a regnar a l'edat de 25 anys. Ja que, si Joan II de Catalunya, Aragó, Navarra, Castella, València, Lleó, etc... mor l'any 1479, i Elionor/Isabel, germana gran de Joana, finà ben just un mes després, el mateix 1479, són faves comptades. Com que l'any 1454 és quan neix Joana i a l'any 1479 moririen el seu pare Joan i la seva germana gran Elionor de Navarra/Isabel la Catòlica, obtenim que a l'edat de 25 anys Joana assoliria el tron de Catalunya, Aragó, València, Navarra, Castella, Lleó... Com si fos un acudit, la història ens diu que Ferran el Catòlic es casà en segones núpcies amb Germana de Foix, una princesa navarresa que seria, en realitat, Joana, la germana de la seva primera esposa Elionor/Elisabet/Isabel de Castella (1426-1479).

Per tant, arribem a la conclusió que, per bé que Joan II de Castella seria un rei inexistent, un monarca de ploma i paper desdoblant del seu homònim català, els anomenats Reis Catòlics serien cosins tal com diu la història, atès que Isabel seria filla i hereva de Joan II de Catalunya i Aragó, i Ferran seria fill —legítim o no— i hereu d'Alfons el Magnànim.

I si donem per bones les dates que la historiografia ens proposa per a Joana la Boja (1479-1555), tornarem a comprovar com les divines casualitats fan que aquesta sobirana tan maltractada pels cronistes neixi el 1479 i arribi al tron el 1504, just quan acaba de fer, també, els 25 anys. Si no és un pèrfid constructe d'enginyeria matemàtica, tal com ja va percebre el brillant Alexandre Deulofeu, haurem de convenir que la Història no passa de ser un joc de caramboles infinites en una inacabable partida de billar americà.

IVAN GIMENEZ

Notes bibliogràfiques:

- [1]<https://www.inh.cat/articles/Joan-II-de-Castella-un-rei-de-ploma-i-paper>
- [2]<https://www.inh.cat/articles/Joan-II-de-Castella-o-Joan-II-de-Catalunya->
- [3]Cronica del Rey Don Juan II en Castilla y Leon..., Monfort, 1779.